

menigheden som i byerne«, sådan sammenfatter pastor Jessen sin opfattelse. Det er et smukt og godt standpunkt, men hvis hans historisk-skrivning skal tjene til at bevare og udvikle menighedens bevidsthed om sig selv, så har han forsømt en god lejlighed til en alvorlig og dybtgående behandling af sit emne.

Troels Fink

Harald Langberg: *Kongens teater. Komediehuset på Kongens Nytorv 1748-1774*. (Gyldendal, 1974). 101 s., 78 ill.

Den nuværende teaterbygning på Kongens Nytorv, Vilhelm Dahlerups eklekticistiske hovedarbejde, der indviedes 1874, er den nærmeste danske pendant til de store europæiske opera- og teaterhuse, der opføres under det industrielle borgerskabs gennemslagsfaser i sidste halvdel af 1800-tallet. Det var den førende arkitektoniske opgave; bygningstypen var den mest velegnede til at artikulere bourgeoisiets kulturelle selvhævdelse i repræsentative maskeringer, som referede tilbage til enevældsbarokken eller renæssancen. Er Dahlerups teater primært det konsoliderede borgerskabs, er dets forgænger, Harsdorffs bygning fra 1773-74, knyttet til udviklingen af det borgerlige drama fra o. 1780'erne, opkomsten af den borgerlige offentlighed og teaterinstitutionens selvstændiggørelse gennem udviklingen fra Hofteater, som det legaliseres ved Det kgl. Teaters overgang til statsdrift efter 1849. Harsdorffs teaterbygning var ingen »uopførelse«, men en gennemgribende istandsættelse af det dengang 25 år gamle komediehus, hvor Eigtved og den venetianske teaterarkitekt Jaco-

bo Fabris var de to hovedkræfter på det arkitektoniske felt.

Det er denne bygning, der er emnet for Harald Langbergs fremstilling. Bogen giver en omhyggelig bygnings- og stilhistorisk redegørelse, der helt følger det traditionelle mønster, hvor den konkrete bygning og den genrekategori, som den tilhører, isoleres fra de generelle samfundsmæssige udviklingstendenser. En behandling af teatret som bygningstype kan ikke løsrives fra teaterinstitutionens udviklingshistorie, som Langberg gør det. Der er her tale om en monarkfikseret gennemgang, der nok antydningvist får knyttet bygningen til den repræsentative hofkultur, men som ikke søger efter brydninger bestemt af den stigende økonomiske magt hos det københavnske (stor)borgerskab.

Komediehuset må sikkert ses som et krydsningspunkt mellem hofkulturen og den spirende borgerkultur i sidste halvdel af 1700-tallet. Forklaringen på de bygningsmæssige inkongruenser mellem Eigtveds og Fabris' anparter skal måske søges her, ligesom også begrundelsen for dets korte historie og Harsdorffs nødvendige udvidelse har sin sammenhæng med et ekspansivt borgerligt publikum, der tematiserede sine erfaringer i sit eget drama (jvf. den Biehlske dramatik). Denne spænding mellem monarkisk-adelig repræsentation og borgerlig selvtematisering må inddrages strukturelt i en bygningsanalyse, der har dette teater som sin genstand. At initiativet til bygningens opførelse var borgerligt og ikke udgik, som eksempelvis i Berlin, fra monarkistisk direktiv er prægnant i dette perspektiv. Sådanne større problematikker, der her blot er antydnet, leveres der knapt ansats til i denne publikation.

Lars Dybdahl